

Tankové muzeum v Axvallu

Jeden ze zájezdů pořádaných cestovní kanceláří Praděd a Klubem cestovatelů Střelecké revue směřoval loni do skandinávských zemí. Jak je u těchto zájezdů zvykem, byl zvolen program, který vyhovoval širokému okruhu zájmů milovníků vojenské techniky a historie. S některými severskými zajímavostmi se seznámíme na stránkách Střelecké revue ve volném seriálu.

V trojúhelníku švédských měst Göteborgu, Stockholmu a Jönköpingu leží Axvall, kde se nachází jedno z nejmladších tankových muzeí. V roce 1969, kdy bylo otevřeno veřejnosti, bylo v jeho sbírkách 27 kusů obrněné techniky. V současnosti vlastní přes 50 vozidel, která

Carden-Loydovy tančíky z 20. let

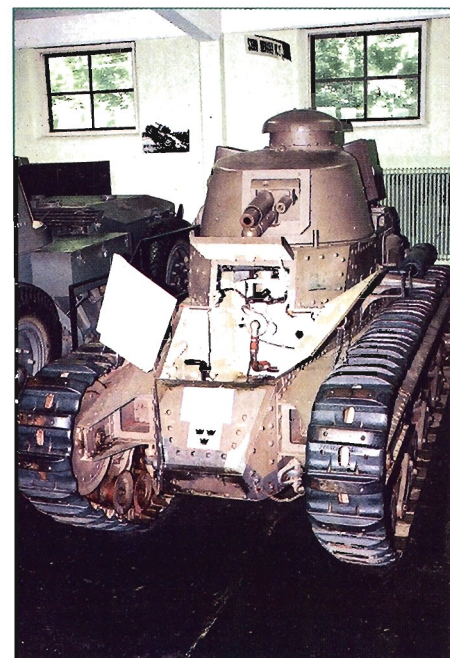
návštěvníkům přibližují vývoj obrněné techniky jak z domácí produkce, tak z výzbroje dalších zemí. Sbírkky jsou umístěny v hangárech podobných těm, jež známe z muzea v Lešanech. Švédské muzeum prozatím nemá ambice expozici výtvarně a architektonicky řešit. Exponáty jsou na sebe namačkány, obklopeny navíc sbírkou motorů a převodovek. Srdce návštěvníka, který si chce zdejší sbírky fotograficky zadokumentovat, trpí, leč expozice má i kladné stránky. Mezi tanky jsou

umístěny lávky, z nichž návštěvník může nahlédnout do osvětleného nitra exponátů.

Počátky švédských tankových vojsk reprezentuje německý lehký tank LK II z roku 1918, který Švédové zařadili do výzbroje v roce 1922 pod označením Strv m/21. V roce 1917 zkonstruoval anglický konstruktér W. Triton 14tunový střední tank Mk. A Whippet. Pohon obstarávaly dva motory Taylor, které se používaly v londýnských autobusech, a tank s nimi dosahoval rychlosti 13 km v hodině. Německý konstruktér Josef Volmer se nechal inspirovat tímto tankem a jeho LK II měl obdobné parametry - osádku 3 mužů, výzbroj dvěma kulomety, pancéřování 5 - 14 mm, rychlost 18 km v hodině.

Versailleská smlouva zakazovala Německu vlastnit tanky, a tak se tato technika ocitla ve Švédsku, kde byla předlohou k vylepšenému typu Strv m/21-29, který již používal švédský motor Scania Vabis. Vedle něho je v expozici vystaven i další zahraniční tank, jenž sloužil ve švédské armádě - Renault NC-27. Jednalo se o vylepšenou poválečnou verzi známého FT-17. Ten se vyráběl ve velkých počtech, ale jeho poruchovost byla vysoká a navíc při spotřebě 100 l paliva dojel pouhých 35 km.

V roce 1930 zakoupilo Švédsko v Anglii Carden-Loydovy tančíky,

Francouzský tank NC-27 z roku 1927

kteří vyzbrojeni 37mm dělem Bofors měly sloužit k podpoře pěchoty. Vystavené tančíky MK V a Mk VI jsou vyzbrojeny kulometem. Anglickými tančíky se nechala inspirovat také Rudá armáda, která ve třicátých letech zavedla lehký obojživelný tank T-37; jeden z nich se ve velmi dobrém stavu dochoval i ve zdejší expozici.

Meziválečné hledání nových možností v konstrukci obrněné techniky dokumentuje jediný prototyp tanku fm/31 - ukazuje snahu využít současně výhod jak kolového, tak pá-

V čs. licenci vyráběný Strv m/41

sového podvozku. Toto 11,5 t těžké vozidlo vyzbrojené 37mm dělem mohlo používat pásy, na nichž dosahovalo 35km rychlosti, nebo sklopit kolový podvozek, čímž rychlost stoupla na 70 km v hodině. Zranitelnost tohoto řešení však byla příliš

Obrněný transportér Pvb 301 přepravoval 10 vojáků a byl vyzbrojen 20mm automatickým dělem

zjevná a tanky byly zavedeny do výzbroje jen v pásové verzi označované jako Strv m/31.

Jiný exponát již připomíná období, kdy se československý průmysl dokázal prosadit na náročném mezinárodním trhu. Poté, co získal lukrativní zakázku dodávek tanků pro Persii, začal se koncern ohlížet po dalších zákaznících. Prototypy tančíku a tanku THN určených pro Írán byly převezeny do zasněžených Krkonoš a předvedeny švédské vojenské komisi. Následovala objednávka 48 tančíků AH IV Sv. Muzeum v Axvallu vlastní jeden exemplář tohoto 4,8 t těžkého tanku. Osádku tvořili dva muži a výzbroj představovaly dva kulometry ráže 8 mm. Tančíky sloužily ve švédské armádě až do roku 1953 pod označením Strv m/37.

Dalším tankem čs. konstrukce sloužícím ve švédském tankovém vojsku byl Strv m/41S. Švédsko, které se cítilo ohroženo sovětskou a německou agresí, hledalo tankovou výzbroj v zahraničí, neboť domácí výrobce Landsverk nebyl schopen rozsáhlý projekt rychle zabezpečit. Obchod ČKD po okupaci převzali Němci, kteří nechtěli přerušit tok strategických surovin ze Švédska. Rozpracovanou sérii však posléze zabavilo velení německé armády a řešením se nakonec ukázal prodej licence. Prvních 116 tan-

Německý Marder II

ků převzala švédská armáda v roce 1942 a tyto stroje sloužily až do roku 1957. Vynikající podvozky pak byly využity při konstrukci dalších obrněných vozidel, jako byla samohybná 105mm houfnice Sav m/43 či obrněný transportér Pvb 301 ze šedesátých let. Oba stroje se nacházejí ve sbírkách muzea.

Na podvozku tanku LT vz. 38 vznikl rovněž Jagdpanzer 38, známější pod jménem Hetzer. Poté, co konstruktéři podniku MMB (předválečné ČKD) zvládli výrobu samohybných protitankových děl, byli pověřeni vývojem lehkého stíhače tanků. Tento pohyblivý stroj s nízkou siluetou a silnou výzbrojí se stal nejúspěšnějším stíhačem druhé světové války. Vedle „válečného“ Hetzeru stojí v muzeu další, téměř identické vozidlo. Jedná se o poválečnou výrobu, když se ČKD a Ško-

dovka snažily o obnovení předválečných obchodů. Jedním z nových zákazníků bylo Švýcarsko, které již před válkou ve své výzbroji čs. tanky mělo (24 lehkých tanků LTH). V letech 1946 - 1950 převzalo od Škodovky 158 stíhačů, ve švýcarské armádě označovaných jako Pzj. G-13. Od válečného Hetzeru se liší přítomností ústové brzdy, náhradního kola na boku a poněkud kuriózní instalací polního telefonu na zadní straně korby.

V expozici muzea jsou zastoupeny také další stroje z období druhé světové války, jako německý Stug. III a PzKpfw. I, anglický tank Cromwell III a Comet či americké Shermany M4A3 a VC Firefly.

Poválečný vývoj je zastoupen několika prototypy obrněných transportérů či samohybných děl. Zvláštní pozornost vzbudil v době svého vzniku bezvěžový tank Strv 103 z roku 1967. Vozidlo má velmi nízkou siluetu a vyznačovalo se několika novinkami. Přepřacovaný britský kanón ráže 105 mm byl vybaven automatickým nabíjením, čímž osádku tanku mohli tvořit tři muži. Bylo použito hydropneumatické pérování, jehož pomocí se ovládalo také míření. Tank měl dva

Že výzkumné snahy švédských firem neustávají, ukazuje experimentální tank UDES-XX20. Dva pásové podvozky jsou spojeny kloubem: v zadním jsou pohony a zásoba střeliva, přední - s osádkou - nese automatický kanon. Jde o studii, z níž není zřejmý způsob zásobování kanonu. Kdo ví, jestli takto bude nakonec vypadat nová generace tanků...

druhy pohonu - vznětový motor a plynovou turbínu Boeing 553 o výkonu 450 k. Nevýhody však nakonec převážily a při další modernizaci švédských tankových vojsk byl zaveden německý tank Leopard nejen díky svým kvalitám, ale též vzhledem k bohaté kompenzaci ve výši 2,5 miliardy DM. ■